

Reedukace SPU

PREVENCE SPU

Rizikové dítě v předškolním věku

Biologické hledisko:

- genetické zatížení v rodině;
- problémy v těhotenství a kolem porodu;
- zdravotní problémy dítěte (např. záněty stř. ucha..).

Oblast kognitivní:

- deficit ve vývoji jemné a hrubé motoriky;
- opožděný vývoj řeči;
- poruchy procesu automatizace;
- slabá krátkodobá verbální paměť;
- obtíže při opakování bezsmyslných slov.

Chování dítěte:

- podrážděnost v důsledku překonávání častých obtíží;
- obtíže v soustředění;
- časté vyhýbání se určitým aktivitám.

Deficity dílčích funkcí

Diferenciace figury a pozadí (zaměření pozornosti).

Optická a akustická diference.

Funkce intermodálního kódování.

Optická, akustická a intermodální krátkodobá a dlouhodobá paměť.

Funkce seriality.

Vnímání schématu těla a orientace v prostoru.

Diagnostika DDF

Podmínky diagnostiky:

- dítě musí mít **klid** a dost **času** (žádné rušivé vlivy);
- dítě nesmí být unavené nebo něčím zaujaté, vzrušené;
- dítě musí přesně **rozumět** tomu, co má dělat;
- neřešit všechny úkoly najednou, klidně i více dní po chvilkách.

Optické vnímání

Akustické vnímání

Verbálně akustické vnímání

Optická paměť

Verbálně akustická paměť

Intermodální kódování

Serialita

Motorika řeči

Vizuomotorická koordinace

Prostorová orientace

Program nácviku narušených schopností

Všechny programy mají *tři úrovně* obtížnosti,

cvičení mají *formu hry*,

nutná je *trpělivost*, i když se dítěti některé cvičení nedaří,

cvičit *pravidelně*, ale nikdy příliš dlouho – rozvíjení není přetěžování!

Cvičení na rozvoj:

- zrakového vnímání,
- sluchového vnímání,
- přesného vidění,
- přesného slyšení,
- zapamatování viděného,
- zapamatování slyšeného,
- spojování zrakových, sluchových a pohybových vjemů,

- pochopení a osvojení principu posloupnosti,
- koordinace pohybů úst při mluvení,
- koordinace ruky a oka,
- vnímání vlastního těla a prostoru.

REEDUKACE SPU (PŘÍSTUP, OBECNÉ ZÁSADY)

Náprava SPU:

- *náročný, dlouhodobý diagnosticko-terapeutický proces;*
- *cíl: odstranění nebo zmírnění potíží dítěte a zlepšení jeho psychického stavu;*
- *musí odpovídat individualitě dítěte a typu poruchy;*
- *vyžaduje značné úsilí ze strany dítěte, učitele, rodiny a dalších odborníků.*

Forma reedukace

- provádí ji speciální pedagog, učitel – absolvent speciálního kurzu, psycholog;
- individuální nebo skupinová reedukace;
- škola (běžná třída, třída individuální péče, dys-kroužek, třída pro žáky s SPU);
- PPP (dys-skupinky);
- Dys-centrum.

Oblasti reedukace

1. *reedukace funkcí*, které společně podmiňují poruchu;
2. *utváření dovedností* správně číst, psát a počítat;
3. působení na *psychiku* jedince s cílem naučit s poruchou žít, utváření adekvátního konceptu sebe samého.

Faktory ovlivňující vývoj SPU

- typ dyslexie/ dysortografie (její projevy),
- intenzita poruchy,
- trvání, pravidelnost a intenzita reedukace,
- podpora, motivace dítěte, důsledky zažitého neúspěchu,

- spolupráce mezi rodinou, školou a specializovaným pracovištěm.

Reedukační lekce

- Motivace
- Sluchová percepce
- Zraková percepce
- Pravolevá a prostorová orientace
- Řeč
- Čtení
 - technická stránka: písmena – slabiky – slova
 - porozumění – čtení textu
- Grafomotorika (popř. motorika)
- Psaní
- Gramatická pravidla
- Paměť, koncentrace pozornosti atd.
- Hodnocení lekce, přání do příštího setkání (Zelinková, 2003)

Zásady reedukace SPU

- ⇒ Východiskem nápravné péče je diagnostický rozbor případu.
- ⇒ Nápravný postup je třeba přizpůsobit individuální povaze případu.
- ⇒ Vytvořit příznivou léčebnou atmosféru!
- ⇒ Nápravná péče má mít komplexní ráz.
- ⇒ Dobrý začátek.
- ⇒ Zájem dítěte udržet!
- ⇒ Účelný výběr nápravných metod.
- ⇒ Náprava dyslexie je chronickým diagnosticko-terapeutickým pokusem.
- ⇒ Cvičení reedukace musíme vybírat v souladu se schopnostmi samotného žáka.
- ⇒ Úspěchu dosáhneme, pokud budeme postupovat po malých krocích.
- ⇒ Pravidelnost – nejlépe denně.
- ⇒ Prognózu odhadovat realisticky.
- ⇒ Zajistit další životní dráhu dyslektického dítěte.

REEDUKACE DYSKALKULIE

Cíl nápravy dyskalkulie

- ⇒ posunout dítě na úroveň třídy
- ⇒ odstranit u dítěte strach z matematiky
- ⇒ odstranit napětí v rodině dítěte

Jak se dítě s dyskalkulií s matematikou vyrovnává?

- schématické porozumění,
- „neochota“ dítěte porozumět,
- hádání odpovědí,
- psychologický odhad výsledku,
- tvoření analogií.

Zásady reedukace dysklakulie

- Diagnóza dyskalkulie neopravňuje dítě k nečinnosti;
- k účinné pomoci dítěti je nutné provést podrobnou *diagnostiku* nedostatků, zjistit jejich příčiny;
- nutné zvolit odpovídající formy pomoci dítěti, *individuální přístup*;
- potřeba *dlouhodobé a odborné pomoci* za využití speciálně pedagogických přístupů a pomůcek;
- vypracovat podrobný *metodický plán* a *rámcový časový plán*;
- nutná spolupráce *rodiče – učitel* matematiky;
- maximálně využívat *názor a manipulativní činnosti*;
- poukazovat důsledně na *použití matematiky v praxi*, v běžném denním životě;
- respektovat rozdílnost předpokladů dětí pro chápání matematických pojmů;
- *pozitivní hodnocení, ocenění snahy* – příznivé klima;
- nutná *trpělivost* a pochopení;
- počítat s tím, že dítěti musíme víc dávat než očekávat;
- *doučování není reedukace!*

Faktory ovlivňující úspěšnost reedukace:

- reedukace a kompenzace nahrazena doučováním;
- nerespektování spec. ped. metodických postupů;
- probíhající náprava bez podílu rodičů;
- komplikované rodinné zázemí;
- jen slabě průměrné nadání při výrazné formě dyskalkulie;
- poruchy pozornosti a aktivity, dyslexie, dysortografie;
- výrazné povahové zvláštnosti dítěte;
- pozdní odhalení poruchy.

R. Blažková a kol.

Příčiny poruch učení v matematice z pohledu učitelů,

možnosti reedukace,

didaktické postupy a metody práce,

možno doporučit i rodičům.

Číselné představy:

- utváření pojmu číslo,
- zápis čísel,
- porovnávání přirozených čísel,
- zaokrouhlování přirozených čísel,
- rozklad čísel do 10 na dva sčítance.

Základní matematické operace:

- chápání operací,
- provádění operací:
 - sčítání,
 - odčítání,
 - násobení,
 - dělení.

Slovní úlohy.

Převody jednotek.

Kalkulátory.

Geometrie.

Odhady výsledků.

Metodika J. Nováka

Soustava speciálně vypracovaných a odzkoušených postupů a pomůcek (taktilní vjemy, zrakové vnímání, Barevné hranoly),

pro učitele, rodiče, poradenské pracoviště.

- ⇒ S metodikou pracuje vždy dítě a dospělá osoba.
- ⇒ U cvičení setrváme, dokud se nestane pro dítě hrou (plynulost, málo chyb).
- ⇒ Pravidelně 5 – 6 krát v týdnu, 10 minut.
- ⇒ Náprava odpovídá úrovni matem. schopností dítěte.
- ⇒ Pro rodiče je dobrá spolupráce s odborníkem.

V. Pokorná

Nácvik následujících oblastí:

- rozvoj prostorové a seriální orientace,
- rozvoj představy určitého množství prvků,
- představa početní řady – nácvik početních operací.

H. Simon

Možnosti reedukace doma.

Možnosti reedukace ve škole.

Práce doma - rodiče

- Nevysvětľujte nic v naději, že to dítě okamžitě pochopí.
- Cítíte-li při práci s dítětem, že atmosféra „houstne“, raději hned ukončete práci.
- Pomáhejte dítěti s domácími úkoly jen tehdy, když o to požádá.
- Neprobírejte s dítětem aktuální školní látku s výjimkou při domácích úkolech.
- Známká za práci při vyučování nevypovídá nic o tom, jaké úsilí dítě vynaložilo.
- Snažte se dítěti zprostředkovat poznatky, které mohou sloužit jako základ pro chápání matematiky.

VÝUKA CIZÍHO JAZYKA U ŽÁKŮ S SPU

Výslovnost – zvuková stránka jazyka

Obtíže žáků s SPU:

omezená schopnost *imitace*;

poruchy sluchového vnímání – omezená schopnost rozlišování hlásek;

obtížná *artikulace* především hlásek odlišných od češtiny;

obtíže při výslovnosti dlouhých a složených slov,

záměna hlásek;

špatný *přízvuk* a *rytmus*.

Náprava:

- princip – *několikrát slyším, potom teprve vyslovím*;
- identifikační a diskriminační cvičení;
- *multisenzoriální přístup* – básničky, písničky, říkanky, hry, jazykolamy;
- přátelská atmosféra, individuální přístup;
- *tolerance*.

Slovní zásoba

Obtíže žáků s SPU:

obtíže se *zapamatováním* a *vybavováním*;

komolení slov;

v němčině problémy se *zapamatováním členů* podstatných jmen v daleko větší míře než u žáků bez poruch učení;

v psané podobě *vysoká četnost pravopisných chyb*;

celkově *menší slovní zásoba*.

Zásady nácviku:

- každý den, v různém pořadí;
- spojení slovíčka s obrázkem, předmětem;
- najednou menší počet slovíček (5-7 za vyuč.hod.);
- nejen vyslovit, ale i napsat;
- zapojení slovíček do krátkých, jednoduchých vět;

- srovnání podobných tvarů;
- říkadla, písničky, básničky.

Mluvnice

Obtíže žáků s SPU:

chybování v *koncovkách* sloves, *časování* sloves;

nerozeznání *slovních druhů*;

pořádek slov ve větě, tvoření vedlejších vět;

překladová cvičení (snazší je překlad z němčiny do češtiny);

rychlé *zapomínání* gramatických pravidel;

nesprávná aplikace znalostí gramatických pravidel v písemném i ústním projevu;

chybí často základní gramatické znalosti v češtině a v cizím jazyce proto není kde navázat;

nedovedou si vytvořit gramatický systém, obtíže při práci s gramatickými přehledy.

Náprava:

- při výuce *vycházíme z příkladu*, potom teprve pravidlo (soustředíme se na aplikaci pravidla);
- prezentace gramatiky ve *smysluplném kontextu*;
- dobré je zaměřit se zpočátku pouze na nový jev;
- *doplňovací cvičení, texty s mezerami*;
- nezbytné je opakování;
- funkční využívání „*taháků*“ ve výuce.

Pravopis

Nejčastější chyby:

nečitelné písmo;

vynechávání písmen, slabik, slov;

přidávání písmen;

fonetický přepis (píší, jak slyší);

psaní háčeků a čárek nad písmeny;

potíže při psaní hlásek, které se v mateřském jazyce nevyskytují.

Náprava:

- zařazování *krátkých cvičení* po ústním zvládnutí daného jevu;
- nepoužíváme klasický *diktát* (možné jsou jeho varianty);
- raději kratší cvičení, aby ho žák stihl celé a včas;
- správná výslovnost a poslech s porozuměním – *fixace spojení grafém/ foném*;
- obezřetné zacházení s chybou;
- *psaný projev je druhotný, v popředí stojí projev mluvený!!!*

Poslech s porozuměním

Obtíže v důsledku narušeného sluchového vnímání, nedostatečné soustředění na sluchové vjemy, naslouchání;

předpokladem je *nácvik správné výslovnosti*, dodržování principu „slyším – (vidím) – opakuji“; *vizuální opora*;

neverbální forma odpovědi;

zařazení *různých typů poslechu*.

Čtení s porozuměním

Nejčastější chyby:

neschopnost přiřadit písmenku odpovídající hlásku a písmeno spolehlivě identifikovat,

neschopnost spojování více hlásek v jedno slovo,

přehazování písmen ve slově,

rychlé zapomínání přečteného,

pomalé tempo,

častá přeráknutí při čtení zvláště dlouhých slov, odhadování významu,

v němčině čtou „jak vidí“ (např. Schnee = „sčné“).

Náprava:

- volba *vhodných textů* – téma, slovní zásoba, opakující se slova...;
- posílení *auditivního a vizuálního vnímání*;
- neužívat příliš dlouhé texty;
- *přípravná cvičení* před samotným čtením;
- práce s textem – „osahání“ očima;
- *čtení ve dvou, střídavé, hromadné čtení*;

- práce s informacemi v textu.

Mluvený projev

Cílem je *dosažení určitého stupně komunikační kompetence* – nutná podpora samostatného mluveného projevu žáků;

používání jazyka co možná *nejčastěji*;

klidná atmosféra, dostatek času na výpověď;

forma *dialogu*;

vizuální podpora, dramatizace;

nácvik mluvních strategií, odbourávání obav z mluvení;

citlivá reakce učitele, posílení sebedůvěry.

Psaný projev

Cílem je schopnost písemně se vyjadřovat v běžných situacích;

komunikativní funkce písemného sdělení;

vytváření krátkých textů, využití obrázků, fotografií, literárních textů;

témata blízká žákům, jejich zájmu;

dostatek času!!!

ZÁSADY PRÁCE SE ŽÁKY S PORUCHOU POZORNOSTI

(SYNDROMEM ADD, ADHD)

Důležité faktory v práci s dětmi a ADHD

- ⇒ učitelova pružnost, zainteresovanost, osobní rovina práce se žákem,
- ⇒ další vzdělávání o problematice ADD, ADHD,
- ⇒ spolupráce rodiče – škola,
- ⇒ vytváření přehledného a strukturovaného prostředí,
- ⇒ tvořivé, poutavé, interaktivní vyučovací metody,
- ⇒ týmová práce v zájmu žáka,
- ⇒ podpora ze strany vedení školy,
- ⇒ respekt k soukromí žáka a zachování důvěry,

- ⇒ méně domácích úkolů,
- ⇒ přizpůsobení zadání úkolů – méně psaní,
- ⇒ více času na úkoly,
- ⇒ citlivý přístup učitele (neponižovat před spolužáky),
- ⇒ pomoc s udržením pořádku,
- ⇒ ocenění toho, čím se dítě liší od druhých, zvýraznění silných stránek,
- ⇒ víra v žáka, když nefungují dosud vyzkoušené postupy, budou fungovat další....

Potřeba systematického nácviku

- Uspořádat si pomůcky,
- uspořádat si pracovní prostor,
- poznamenávat úkoly,
- sestavovat seznamy,
- seřadit si činnosti dle důležitosti,
- naplánovat si krátkodobé úkoly,
- dlouhodobé úkoly rozložit na úseky,
- číst a užívat kalendář,
- sledovat hodiny a řídit se rozvrhem,
- vědět, co odnést domů – co doma nechat – co pak vrátit do školy,
- vědět, kdy a kam odevzdat úkoly,
- vědět, co dělat při samostatné práci v lavicích,
- vědět, jaké pomůcky jsou ve škole potřeba.

Problematický je zejména přechod z 1. na 2. stupeň ZŠ – je nutná podpora!

REEDUKACE DYSPRAXIE

Méně často diagnostikovaná porucha,

dítě *trpí tímto postižením* → snížená známky z TV, posměch učitelů, neochota okolí uznat poruchu,

potíže v *sebeobsluze* přetrvávají do dospělosti,

omezený výběr zájmových aktivit,

obtíže v oblasti *neverbálního učení a pragmatického využití jazyka*,
zvýšené riziko výskytu deprese a úzkostnosti.

Reedukace dyspraxie

- Čím dříve, tím lépe;
- dlouhodobý proces s nejasnou prognózou;
- cíl:
 - naučit dítě žít v běžných podmínkách,
 - maximálně využít existujících dovedností,
 - kompenzovat obtíže a provádět reedukaci nerozvinutých fcí.
- nutné je pochopení;
- chválíme za snahu;
- netrestáme za projevy poruchy;
- hledáme pozitivní stránky osobnosti dítěte!

I. Předškolní věk

3 – 7 let – obtíže v následujících činnostech:

- jízda na tříkolce,
- kreslení, vybarvování, malování, stříhání, skládání puzzle,
- skákání snožmo nebo na jedné noze, stoj na jedné noze,
- komunikace s vrstevníky,
- soustředění, snadno se nechá vyrušit,
- rozlévá nápoje, neumí se pořádně najíst,
- nevnímá nebo je naopak velmi citlivý na sensorické podněty,
- některé děti nemají rády určité druhy potravin, určité činnosti,
- potíže se sebeobsluhou – knoflíky, čištění zubů, oblékání, tkaničky.

Reedukace – předškolní věk

- Utvořit strukturovaný program (zákonitosti neuropsychického vývoje, úroveň dítěte);
- *hrubá, jemná motorika, grafomotorika, motorika artikulačních orgánů, tělové schéma, zrak. a sluch. percepce, sensorická integrace, PO, PLO;*
- podnětné prostředí, motivace;

- začleněno do kolektivu, neodlišovat dítě příliš od ostatních.

II. Mladší školní věk

7 – 11 let:

- obtíže v sociálních interakcích s vrstevníky,
- jízda na kole, obtíže při psaní a používání nůžek,
- při sezení v lavici se různě ohýbají a hrbí,
- straní se dětí na hřišti, bloumají opodál,
- jsou neobratní při hrách s míčem,
- problémy s oblékáním, svlékáním – zvláště v rychlosti,
- doma někdy reagují výbuchem zlosti (ne ve škole),
- dítě se může jevit jako neklidné – vrtí se, hraje si s předměty v okolí.

Reedukace – mladší šk. věk

- Problémy v adaptaci na školní režim;
- *úkoly dělíme na menší kroky* (pohybová neobratnost, dyskoordinace – nešikovnost v TV, PV);
- *zadávat instrukce postupně;*
- *tolerance tempa* (oblékání, jídlo, plnění úkolů);
- *klidné prostředí, tolerantní přístup učitele;*
- IVP, spolupráce s rodiči, neškodit dítěti!

III. Starší školní věk

11 let a více:

- obtíže s organizováním času,
- potíže se zvládnutím školních požadavků – náročné je naplánovat si činnost,
- s obtížemi se zapojují do skupinových her, sportovních a zájmových aktivit,
- obtížně si vybavují informace – zvláště v rychlosti,
- sociální interakce – potíže v navázání a udržení kamarádství s vrstevníky,
- obtíže s denními úkony – příprava svačiny, čištění zubů,
- obtíže s činnostmi, kde se užívá nástrojů,
- zkoušení – potíže podat výkon v časovém stresu,
- náhlé změny mohou vyvolat úzkost.

Reedukace – starší šk. věk

- Liší se od spolužáků;
- obtíže s přechodem 1. – 2. stupeň;
- *rozvíjení motoriky, grafomotoriky, percepce, utváření adekvátního sebehodnocení, organizace sebe sama;*
- zásady pro učitele:
 - ⇒ poskytnout více času,
 - ⇒ zkrácení úkolu,
 - ⇒ tolerance artikulačních obtíží,
 - ⇒ přístup jako k dysgrafikovi, diktafon,
 - ⇒ splnitelné úkoly,
 - ⇒ chvála za dílčí úspěchy.

IV. Dospívání a dospělost

16 let a více:

- problematický výběr *profesní orientace* – není jasné, v čem je jedinec dobrý, chybí zážitek úspěchu,
- obtíže naučit se řídit *auto*,
- *sociální interakce* – navazování přátelství, vztahů, nižší sebedůvěra,
- *sebeobsluha* – holení, příprava jídla (ovírák, balení potravin) atd.,
- nemotorný, nešikovný jedinec (manuální činnost, sportovní aktivity),
- není schopen dělat dvě věci najednou
- s obtížemi rozliší podstatné od nepodstatného,
- problematické přijetí *vrstevníky*.

Reedukace – dospívání a dospělost

- dívky: *líčení, oblékání, menstruace, antikoncepce, depilace, brýle a kontaktní čočky...*
- chlapci: *jak sladit barvy, holení, partnerské vztahy...*
- dospělí: *znát své slabé a silné stránky, hospodaření s časem, domácí práce...*
- většinou se naučí s handicapem žít, kompenzovat ho – okolí si zvykne;
- pocit méněcennosti, nepochopení, osamění – možné *sekundární poruchy chování*.